

Egede
Instituttet

Institutt for
misjonsvitenskap

Norsk Tidsskrift For Misjonsvitenskap

#4/2018 | Årgang: 72

-
- 3 Kristin Nørseth
Leder
- 5 Levi Eidhamar
Malaysias kristne i spenningsfeltet mellom
religionsfrihet og offentlige restriksjoner
- 17 René Sølvsten Nissen
Fra vækkelse til karismatisk fornyelse
– et studie af karismatiseringen af den
østafrikanske vækkelse i Tanzania
- 25 Hallgeir Skretting
Film og barmhjertighet
- 38 Knut Kåre Kirkholm
Misjonal hermeneutikk
- 46 Robert Lilleaasen og Ingebjørg Nandrup
Opplevelse, dannelse og misjonspraksis
– korttidsmisjon fra Norge
- Bokmeldinger*
- 58 *Global kristendom. En samtidshistorie.*
Anmeldt av Kristin Nørseth
- 59 *'Justification by Grace Alone': Facing
Confucian Self-Cultivation – The Christian
Doctrine of Justification Contextualized to
New Confucianism.*
Anmeldt av Peter Tze Ming Ng, Hong Kong
- 61 *Shaping Christianity in Greater China.
Indigenous Christians in Focus*
Anmeldt av Knud Jørgensen

Opplevelse, dannelse og misjonspraksis

– korttidsmisjon fra Norge

**Robert Lilleaasen og
Ingebjørg Nandrup**

*Robert Lilleaasen, født 1981. PhD i teologi ved MF (2016).
Førsteamanuensis i praktisk teologi ved Fjellhaug
Internasjonale Høgskole.*

*Ingebjørg Nandrup, født 1989. Mastergrad i teologi og misjon
ved Fjellhaug Internasjonale Høgskole (2015). Høgskolelektor
i misjonsvitenskap ved Fjellhaug Internasjonale Høgskole.*

Abstract

In this article entitled «Experience, formation and mission practice – short term mission from Norway» the writers investigate short term mission from Norway as it is described and introduced by three mission organizations. As such, the material consists of official documents, marketing and self-presentation from three Norwegian mission organizations. The article displays how short-term mission is introduced; furthermore it investigates the various purposes short term-mission serves according to the material from the organizations. The article argues short-term mission from Norway is a complex phenomenon that consists of both very different and partly overlapping practices. The three main purposes that the short-term mission practices serve are experience, formation and mission-practice. Further, the article shows how the model of stratified involvement can help understand the expectations to and results of STM.

Søkeord: Korttidsmisjon, Norsk Luthersk Misjonssamband, Normisjon, opplevelse, dannelse, misjonspraksis

Innledning

Korttidsmisjon (KTM) fra Norge er i vekst. Det er sendt korttidsmisjonærer fra Norge siden 1970-tallet, men i flere tiår var Ungdom i Oppdrag (UIO) den eneste utsenderorganisasjonen med et organisert tilbud. De siste årene har tilbudet vokst årlig, både med tanke på deltakertall og organisasjoner som tilrettelegger for dette. I Norsk råd for misjon og evangelisering (NORME) sin misjonsstatistikk¹ ble det registrert 800 KTM-utsendinger i 2012 og 1300 i 2015. Korttidsmisjonærene ble sendt både fra tradisjonsrike organisasjoner som fokuserer på langtidsmisjonærer, og fra nyere, mer fleksible organisasjoner med ulikt særpreg.

De største utsenderorganisasjonene er UIO, Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM), Navigatørene og Normisjon. UIO skiller seg klart ut, med 550-600 korttidsutsendinger årlig. KRIK (Kristen Idrettskontakt) og Pinsemisjonen er også blant de største aktørene i Norge. I tillegg må vi regne med at menigheter og enkeltpersoner arrangerer reiser som ikke registreres. Det er denne utviklingen med vekst i, og satsning på, KTM fra ulike misjonsorganisasjoner som er utgangspunktet for denne artikkelen.

Det finnes lite forskning på KTM fra Norge. Det mest relevante er en artikkel i Norsk Tidsskrift for Misjonsvitenskap 2/1999 av Arne Nordahl: «Korttidsmisjon – trussel eller mulighet?» og en artikkel i Inter Medicos 1/1994 av Kristina Sture Foslien: «Korttidsmisjon». Vi ser behovet for en ny kartlegging av korttidsmisjon fra Norge og ønsker i denne artikkelen å undersøke spørsmålet: *hvordan forstår UIO, NLM og Normisjon korttidsmisjon?* For å danne et bilde av hva KTM fra Norge består i, vil vi fokusere på organisasjonenes tilbud og hensikten med de respektive organisasjonenes praksis. Dermed vil det være organisasjonenes perspektiv, og ikke andre viktige perspektiver som deltakeres og mottakeres erfaringer, som kommer frem i denne artikkelen. Funnene våre kan danne et nyttig og nødvendig grunnlag for videre forskning for å belyse andre sider av praksisen. De tre organisasjonene er valgt, fordi de er blant dem som sender flest korttidsmisjonærer, samtidig som de representerer litt ulik tilnærming til fenomenet. De har ulik historisk bakgrunn, og arbeidet struktureres og finansieres på ulike måter. Dermed får vi innblikk i flere viktige sider ved KTM fra Norge.

Artikkelen er hovedsakelig basert på sendeorganisasjonenes strategidokumenter og informasjon på deres nettsider samt annet markedsføringsmaterieil. Vi har vært i kontakt med organisasjonene som undersøkes for å informere om prosjektet og få tilgang til dokumenter. Vi har brukt NORMEs årlige misjonsstatistikk som kilde til deltakertall. Denne bygger på selvrapportering fra organisasjonene.

Korttidsmisjon kan defineres på ulike måter, både med tanke på tidsavgrensning, innhold og hensikt. Vi tar utgangspunkt i følgende definisjon fra Enoch Wan og Geoffrey Hartt: «Intentionally limited, organized, cross-cultural mission efforts for a pre-determined length of time without participants making a residency-based commitment for more than two years.»² Vi vil fokusere på de delene av organisasjonenes virksomhet som faller inn under denne definisjonen, også der det ikke sammenfaller med det organisasjonen selv kaller KTM.

Ungdom i Oppdrag

Ungdom i Oppdrag er den norske avdelingen av Youth With a Mission (YWAM) og ble etablert i Norge i 1972. Organisasjonen driver 9 baser der det drives opplæring og utadrettet arbeid. UIO er blant de største misjonsorganisasjonene i Norge og rapporterte i 2016 om 96 langtidsutsendinger til NORMEs misjonsstatistikk. I flere år har UIO rapportert 550-600 korttidsutsendinger.

YWAM ble startet som en korttidsmisjonsorganisasjon. Hovedaktiviteten var å organisere og gjennomføre KTM-reiser for ungdommer. I 1974 begynte YWAM

globalt å etablere skoler, som senere har utviklet seg til de basene som i dag danner grunnlag for organisasjonen globale struktur. Langtidsmisjon har etter hvert fått en stadig større plass i UIOs arbeid.

UIOs tilbud innen KTM er tredelt. Det mest populære tilbudet er *Mission Adventures* (MA). Dette er turer for ungdom (15 år og oppover) som varer i 1-2 uker. De fleste som deltar på disse turene, er påmeldt som en gruppe og reiser med egne ledere i tillegg til UIOs ledere. Dette kan være grupper fra menigheter, ungdomsklubber eller lignende. Tilbudet inkluderer forberedelser i Norge i form av en treningsleir på en base. I tillegg blir det lagt opp til forberedelses- og etterarbeid i det lokale fellesskapet gruppen hører til i. Det er også mulig for enkeltpersoner å delta. I så fall vil de få tilbud om å bli med en av de større gruppene. Deltakerne i MA er selv ansvarlige for alle utgifter, i likhet med alle andre deltakere i virksomhet i regi av UIO. Dette kan organiseres som en fast deltakeravgift for hver person eller ved at gruppen samler inn pengene i fellesskap.

Gruppene reiser bare til steder der organisasjonen har arbeid, men ikke nødvendigvis til steder der det er norske misjonærer. Innholdet i turene varierer, avhengig av gruppen og stedet de reiser til. Mange steder vil det først og fremst dreie seg om observasjon, bønn og å bli kjent med et eksisterende arbeid. Andre steder kan deltakerne bidra med praktiske oppgaver eller vitnesbyrd. I informasjonsmateriell om MA står det at turens mål er å oppmuntre til åndelig vekst, inspirere til engasjement i misjon og å møte reelle behov dit man reiser.

Et annet tilbud er *Family Adventures* (FA). Dette ble gjennomført for første gang sommeren 2017 med omtrent 100 deltakere. Dette er i hovedsak likt MA, men er tilrettelagt for familier med barn. Det tredje tilbudet er å delta på *Outreach*, som en del av en disippeltreningskole (DTS). DTS er YWAMs grunnutdannelse innen misjon og tilbys ved baser over hele verden. De fleste deltakere er 18-25 år, men det finnes disippeltreningskoler som er tilrettelagt for andre aldersgrupper og familier. DTS har ordinært en varighet på mellom 6 og 9 måneder og inkluderer undervisning, lokal praksis og outreach, som er en reise til ett eller flere andre land der YWAM har arbeid. Outreach gjennomføres i team, varer mellom 8 og 12 uker og inkluderer både observasjon og praksis. Det internasjonale YWAM har utarbeidet detaljerte retningslinjer for hvordan en outreach skal gjennomføres. Hver uke skal bestå av minst 30 timer utadrettet tjeneste og minst 15 timer forberedelser, bønn og fellesskap, fordelt på 6 dager. Det er forventet at deltakerne har kontakt med langtidsmisjonærer og blir kjent med det langsiktige arbeidet de driver. I evalueringen etter outreach blir det lagt vekt på å identifisere hva teamet har gjennomført i løpet av oppholdet, og hvordan de selv har blitt forandret. Enkelte baser tilbyr også andre modeller for korttidstjeneste, eksempelvis reiser spesielt tilrettelagt for bestemte grupper (ulike aldersgrupper, personer som vurderer langtidstjeneste o.l.) og opphold av lengre varighet.

YWAMs globale visjonsdokumenter fokuserer primært på organisasjons kall og hensikt, som er å spre evangeliet til hele verden. Dette konkretiseres først og fremst i form av verdier og holdninger. YWAMs «foundational values»³ fremhever det å kjenne Gud og lytte til ham, å gå til hele verden, å være desentralisert og å være et tjenende lederskap. I 2012 utviklet UIO et internt dokument som konkretiserte hva dette skulle bety for arbeidet i Norge og den enkelte norske base. Dokumentet har gyldighet frem til 2020.

Det trekkes frem totalt 11 spesifikke, målbare mål. Disse er delt i fem kategorier: misjon, tenåringer, samfunnspåvirkning, trening samt disippelgjøring og forvalterskap. Under *misjon* står det at organisasjonen ønsker å doble antall misjonærer og å starte 20 nye pionerprosjekter i utlandet. Under *tenåringer* påpekes det først: «Vi ser en nasjonal ungdomsbevegelse, og påvirker mange tenåringer til etterfølgelse av Jesus.» Her er ett av to konkrete mål å sende 1000 tenåringer på misjonstur årlig. Videre er det et mål i forbindelse med *trening og disippelgjøring* at halvparten av DTS-studentene rekrutteres som støttespillere til UIO eller videre studier i UIOs skoletilbud.

KTM er en stor del av UIOs arbeid og blir sett som et av de viktigste tiltakene for å gjennomføre UIOs hovedhensikt om å spre evangeliet til hele verden. Ved å satse så spesifikt på KTM, særlig for ungdom, viser de en stor tillit til at dette har nytteverdi for misjonsarbeidet. For det første er deltagerne på KTM en faktisk ressurs i misjonsarbeidet, for det andre bidrar KTM til å rekruttere langtidsmisjonærer og dermed til å oppfylle målet om et høyere misjonærtall.

Norsk Luthersk Misjonssamband

Norsk Luthersk Misjonssamband ble stiftet i Bergen i 1891 med tanke på å starte misjonsarbeid i Kina. Organisasjonen har siden etablert misjonsarbeid flere steder i Asia, Afrika og Sør-Amerika og driver et utstrakt arbeid i Norge. I følge tall fra NORME har NLM lenge vært den misjonsorganisasjonen i Norge med flest langtidsutsendinger. I 2016 var tallet 130. Til NORMEs statistikk for 2015 oppga NLM 55 korttidsutsendinger, i 2016 18 korttidsutsendinger og 52 deltagere på team/misjonsturer.

NLM benytter i liten grad begrepet «korttidsmisjonær» i sine dokumenter og markedsføring. I de fleste tilfeller omtales denne virksomheten indirekte som «korttidstjeneste» eller «kortere oppdrag», eller med begrep som «volontør» og «ettåring». På NLMs nettsider er det en generell invitasjon til å søke jobb i organisasjonen. Under «Tjeneste i utlandet» presenteres interesserte for fire alternativ: Kristent fagpersonell, Misjonær, Lærer for norske barn i utlandet og Ettåring i utlandet. Av disse er det bare Kristent fagpersonell som utelukkende presenteres som en langtidstjeneste.

KTM markedsføres av NLM hovedsakelig under fellesbetegnelsen TeFT, som står for «Tent for å tjene». Interesserte kan velge mellom TeFT Norge og TeFT Utland. TeFT Utland har tre ulike tilbud. Først TeFT skole, som er et bibelskoletilbud med 5 måneders opphold på NLMs misjonsfelt, kombinert med for- og etterkurs på Fjellhaug bibelskole i Oslo. For det andre TeFT familie, en tremåneders familiebibelskole i Nairobi. Det tredje alternativet, TeFT team, presenteres som «NLM ung sin korttidstjeneste i utlandet. TeFT står for «Tent for å tjene», og en tur med TeFT Team kan passe for deg som ønsker å bli utfordra og gira på misjon, og ønsker å se misjonsarbeidet på nært hold». TeFT-team presenteres med en varighet på 2-3 uker, men det opplyses at lengre opphold er mulig. Gjennomgående presenteres de tre formene for TeFT som observasjons- og inspirasjonsreiser, der deltagerne skal få «se viktigheten av misjon», «være med misjonærer», men også få «hjelp til i dette arbeidet». Det overordnede målet med TeFT ser ut til å være «et skritt på veien til fulltidstjeneste» og «ta med lærdom og inspirasjon hjem til Norge».

NLM skiller i sine offisielle dokumenter mellom lang- og korttidsutsendinger. Dette kommer blant annet til uttrykk i organisasjonens grunnregler og i dokumentet «Grunninstruks for utestasjonerte i NLM».⁴ Under «1.0 Kall og ansettelse» innledes dokumentet med å gjøre et skille: «Misjonærer som reiser ut med tanke på langtidstjeneste ansettes av hovedstyret. Misjonærer som reiser ut på kortere oppdrag ansettes av administrasjonen ved hovedkontoret.» Normalt vil det for langtidsutsendinger være en offisiell misjonærinnvielse (jfr. NLMs grunnregler § 15), med unntak for dem som skal tjenestegjøre som kristentfag personell eller i særlig sensitive områder. Disse utsendingene arrangeres det gjerne en forbønnshandling for. Korttidsutsendinger har ikke et lignende offisielt tilbud fra organisasjonen.⁵

Korttidsmisjon og korttidsmisjonærer har ingen fremtredende plass i NLMs strategier, for eksempel er begrepet «misjonær» i NLMs offisielle strategier forbeholdt langtidsutsendinger. I NLMs misjonsstrategi «Der hvor Kristi navn ikke før var nevnt», vedtatt i 2009 og gjort gjeldende til generalforsamlingen i 2021, står det under punkt «5.13 Misjonærrekruttering»: «Misjonærer bør ha god kjennskap til lokal kultur og språk. Derfor vil misjonen [NLM] prioritere utsendinger som har et langsiktig perspektiv over sin tjeneste.» Den eneste referansen til KTM i det som er NLMs

gjeldende misjonsstrategi, finner vi under punkt «4.4 Utfasing»: «NLM ønsker også etter utfasing å opprettholde relasjonen til samarbeidskirkerne. Det kan skje ved plassering av utsendinger, korttidsopphold (sic), besøk eller kontakt mellom ledere.»⁶

I NLM Norges strategi for perioden 2012-2020 er TeFT nevnt som et av flere «rekrutteringsopplegg for ungdom rettet spesielt mot tjeneste på misjonsfeltene».⁷ Det er også verdt å merke seg at TeFT ikke forstås som en «tjeneste på misjonsfeltene», men som rekruttering til et slikt arbeid. I NLM Ungs strategi og handlingsplan 2013-2018 er det på lignende måte vist til TeFT som et tiltak for ungdomsorganisasjonens delaktighet i NLMs misjonsarbeid og et tiltak for å «vekke ansvar for misjonsoppdraget og formidle eierskap, kjennskap og engasjement for NLMs internasjonale misjonsarbeid og aktivt bidra til utbredelse av Guds rike blant de minst nådde».⁸

I tilknytning til de overordnede strategiene har NLM utarbeidet handlingsplaner for hvert misjonsfelt. Til forskjell fra strategidokumentene nevner handlingsplanene KTM ved flere anledninger og i flere sammenhenger. For det første nevnes KTM i forbindelse med teologisk utdanning, kurs og rådgiving. Praksisen knyttes også til utfasing. Korttidsopphold er her nevnt som en måte fortsatt å ha kontakt med et arbeid som er overlevert til den nasjonale kirken. KTM nevnes for det andre også i forbindelse med diverse støttefunksjoner. For det tredje anføres en korttidsenhet i et område Øst i Afrika hvor tradisjonell misjonsvirksomhet er forbudt. Dette er trolig snakk om kristent fagpersonell ved en helse-institusjon. Videre står det i handlingsplanen for Japan (2010-2013) at «det er behov for korttids- og landtidsmisjonærer med nådegaver til å evangelisere».⁹ Til slutt er det verdt å merke seg at handlingsplanene for 2013-2016¹⁰ og 2016-2019¹¹ under overskriften «Samarbeid med NLM Ung»¹² gir til kjenne at: «NLM Utland ønsker å ha et tett samarbeid med NLM Ung for å nå visjonene om å mobilisere til misjon, skape muligheter for korttidsmisjon og rekruttere til langtidsmisjon». KTM ser altså ikke ut til å være en del av NLMs strategi, men har en noe viktigere plass når denne strategien skal uttrykkes i handlingsplaner. KTM er med andre ord en del av løsningen eller praksisen når strategiene skal settes ut i livet.

I NLMs offisielle dokumenter og markedsføring ser det i hovedsak ut til å være tre grupper eller praksiser som passer til definisjonen av KTM vi har tatt utgangspunkt i: Det er (1) ettåringer og volontører i støttefunksjoner for andre utsendinger, (2) rekrutterings- og inspirasjonsreiser (TeFT), og (3) rådgivnings og undervisningsoppdrag. I NORMEs KTM-statistikk oppgir NLM dem som har en klart definert arbeidsoppgave, det vil i hovedsak si dem som faller inn under gruppe 1 og 3. Distinksjonen mellom ulike KTM-grupper kan videre ses i sammenheng med organisasjonens eksklusive forståelse av begrepet eller benevnelsen misjonær. I stedet for å benytte fellesbetegnelsen KTM har organisasjonen flere ulike kategorier som på den ene siden bidrar til begrepspresisjon, men som også gjør det mulig å forbeholde misjonærbegrepet til noen utvalgte praksiser.

Normisjon

Normisjon ble stiftet 1. januar 2001 som en sammenslåing av Det norsk-lutherske Indremisjonsselskap og Den norske Santalmisjon. Barne- og ungdomsarbeid er selvstendig organisert i Acta. Både Acta og Normisjon har «elsket og sendt» som sine kjerneverdier. Organisasjonens grunnelement er de lokale foreningene/felleskapene som er basert på frivillighet. Disse er prinsipielt selvstendige, men slutter seg til organisasjonen ut fra identifisering med Normisjons verdier og visjon.

Normisjons internasjonale arbeid fordeler seg på ulike virkegrener, bl.a. samfunnsutvikling, helse, menighetsutvikling. I følge tall fra NORME hadde Normisjon i 2015 26 langtidsutsendinger og 310 korttidsutsendinger. I 2016 oppga organisasjonen 300 korttidsutsendinger. Dette gjør Normisjon til organisasjonen med nest flest korttidsutsendinger det året. Disse korttidsutsendingene var involvert i mange

ulike oppgaver. Noen var sendt ut som eksperter innen ulike felt, mens andre mottok undervisning som en del av et skoleopphold.

Begrepet «korttidsmisjon» har ingen fremtredende plass i Normisjons markedsføring og selvpresentasjon. Praksisen har likevel en sentral plass. I følge Prosjekt-katalogen for 2017/2018 er korttidsmisjon én av tre muligheter til å engasjere seg. Sammen med «utsending/misjonær» og «telmaker» presenteres «volontør» som en mulighet til å «reise ut» for Normisjon. Volontørtjenesten presenteres som et tilbud for dem over 22 år som vil arbeide for Normisjon i minimum 2 måneder på frivillig basis.¹³ Sammenlignet med andre av Normisjons KTM-tilbud er volontør-tjeneste relativt omfattende (minimum 2 måneder), med en tydelig målsetting om å bidra i misjonsarbeidet. Til sammenligning tilbyr Acta «tre måter å reise på» dersom du «drømmer om å reise og oppleve verden». Barne- og ungdomsorganisasjonen tilbyr «Acta gruppereiser», som er et tilbud om å besøke ett eller flere bistands- og misjonsprosjekter i valgfritt land, kombinert med tradisjonell turisme. Disse turene har varighet fra 7-14 dager. Videre presenteres «Acta misjonsreiser» for grupper som vil besøke og jobbe i tilknytning til et valgt prosjekt i inntil 14 dager. «Du får oppleve nærhet til prosjektet, se hvordan misjons- og bistandsarbeidet fungerer, samt bli kjent med mennesker på nært hold.» En tredje mulighet er «OnMission», som er en teamtur til en lokal menighet/gruppe i Europa. Denne ukelange turen forberedes gjennom fellessamlinger året i forveien. OnMission-deltagere skal også være med og informere om misjonsarbeidet i etterkant av KTM-turen. For noen turer er det utviklet studieopplegg som gjør at deltagerne kan søke om midler fra eksterne kilder. Dette bidrar til at Normisjon og Acta sentralt kan utvikle materiell og kvalitetssikre opplegget.¹⁴

Det mest omfattende av Normisjons KTM-tilbud skjer i regi av Gå ut senteret (GUS) i Trondheim og Bibelskolen i Grimstad (BIG). GUS har to linjer, der den ene inkluderer et seks ukers utenlandsopphold. *Global disippel*-linjen har 4 1/2 måneders utenlandsopphold. På denne linjen går studentene gjennom et 2 måneders forberedende kurs med undervisning i blant annet bibelfag, teamarbeid og kulturstudier. Etter utenlandsoppholdet samles studentene fra de ulike praksislandene til debrifing og undervisning. På nettsidene til GUS presenteres utenlandsoppholdet med en todelt hensikt: å «bety en forskjell og bli forandret».¹⁵ På BIG får elever ved linjen *World Wide Walk* 4 1/2 måneders teamopphold i et annet land kombinert med 4 1/2 måneders forberedende undervisning i Norge. På samme måte som ved GUS vektlegges det at elevene gjennom deltagelse i evangeliserende og diakonale praksiser blir involvert i misjonsarbeidet.¹⁶

Et interessant eksempel på KTM's plass i Normisjons misjonsstrategiske tenkning er arbeidet i Kambodsja, der arbeidet ble startet i 2006. Dette var et samarbeidsprosjekt med organisasjoner fra fem ulike land, organisert gjennom International Cooperation Cambodia (ICC). IMI Kirken i Stavanger og Norkirken Sandnes fikk ansvar for å drifte arbeidet, dette i følge Normisjons nettsider, i tråd med ønsket om å gi lokale og regionale enheter et større direkte ansvar i Normisjons utearbeid.¹⁷ Fra 2008-2012 hadde Normisjon en familie plassert i Kambodsja. Senere har flere elevgrupper fra GUS vært på kortere opphold (4 1/2 mnd) i landet.¹⁸ I dag er det ingen norske misjonærer på langtidsopphold i Kambodsja, men det sendes jevnlig korttidsteam.

Leder for Normisjons arbeid i Kambodsja og Internasjonal leder i IMI Kirken, Terje Høyland, beskriver i Normisjons jubileumsbok *Misjon i bevegelse* oppstarten for arbeidet i Kambodsja.¹⁹ Han forklarer at det kirkebyggende arbeidet særlig fokuserer på ledertrening og en årlig evangeliseringsaksjon og er basert på lokale medarbeidere og korte besøk fra Norge. Deltagerne på disse korttidsteamene fra Norge er frivillige, mange fra menigheter som på en særlig måte støtter arbeidet. Slik tjener de korte misjonsturene en dobbel hensikt. De er både en hjelp i ledertreningen og evangeliseringsaksjonene, og de bidrar til nærhet mellom Normisjons arbeid lokalt i Norge og i Kambodsja. Høyland skriver at denne involveringen av lokale forsamlinger i arbeidet skaper økt forankring og engasjement. Erfaringen er videre at stadig flere menigheter

ønsker å knytte seg direkte til dette arbeidet, også menigheter utenfor Normisjon. I 2016 kom nesten halvparten av inntektene fra samarbeidsmenighetene.

Når det gjelder forholdet mellom KTM og langsiktighet, argumenterer Høyland for at de har funnet en mellomløsning. Ved at noen nøkkelpersoner er med på mange korttidsopphold, mener man at langsiktigheten og kontinuiteten blir ivaretatt. Han presenterer arbeidets hovedideer på en blogg for IMI Kirkens internasjonale arbeid. Presentasjonen er fordelt på fire korte innlegg under overskriften «4 veier til ny misjon».²⁰ Her løfter han frem grunnideene samarbeid, ledertrening, «langsiktig korttidsmisjon» gjennom nøkkelpersoner som sørger for kontinuitet, samt selvstendigdigging som gjør arbeidet mindre sårbart dersom «grensene stenges». Videre argumenterer Høyland for at KTM er en mer kostnadseffektiv misjonsform enn den tradisjonelle tilnærmingen der hele familier skal ha underhold. KTM gir med andre ord mer misjon for pengene.

I Normisjons offisielle dokumenter og markedsføring er det flere praksiser som kan sorteres under fellesbetegnelsen KTM. Den mest omfattende praksisen finner vi i tilknytning til bibelskolene GUS og BIG, der KTM er en hovedkomponent under bibelskoleåret. Videre har Normisjon sentralt organisert volontørtjeneste og ulike kortere misjonsturer. De kortere misjonsturene spenner fra det vi kan kalle misjonsturisme til volontørtjeneste med skolelignende forberedelse og oppfølging i etterkant. En del av Normisjons KTM-opplegg har oppstått som grasrot-initiativ, der organisasjonens sentrale organ tar ansvar for å kvalitetssikre reisene både med tanke på utbytte for dem som reiser og for dem som mottar grupper. Videre ser det ut til å være en gjennomgående forståelse av at KTM er et faktisk bidrag til Normisjons internasjonale arbeid, kanskje med unntak av den korteste formen for misjonsturisme.

Forventingene til at KTM kan være et direkte bidrag i misjonsarbeidet er tydeligst i Kambodsja-arbeidet og i volontørtjenesten. Et annet sentralt aspekt ved KTM i Normisjon er kontakten mellom det internasjonale og det nasjonale arbeidet. Her er gruppereisene særlig viktig da mange får et personlig møte med det internasjonale arbeidet. I Normisjon har KTM med andre ord to hovedhensikter. For det første er det en bred forståelse av at det finnes misjonsoppgaver som kan løses gjennom KTM. For det andre er KTM en viktig praksis med tanke på å bringe misjon nærmere og involvere dem som identifiserer seg med organisasjonen i det internasjonale misjonsarbeidet. I det KTM-opplegget som organiseres gjennom bibelskolene, kommer begge disse hensiktene til uttrykk.

Ett fenomen, ulike praksiser

Det grunnleggende spørsmålet i denne artikkelen har vært: *Hvordan forstår UIO, NLM og Normisjon korttidsmisjon?* Det er også aktuelt å spørre om korttidsmisjon er et passende begrep. Gjennomgangen av de tre organisasjonenes selvpresentasjon, markedsføring og tilgjengelige strategier og handlingsplaner viser at begrepet i liten grad er i bruk. KTM forekommer som en generell benevnelse på noe organisasjonen tilbyr, det benyttes i liten grad om konkrete praksiser. Når vi likevel mener det er hensiktsmessig å bruke begrepet korttidsmisjon, er det fordi det er dekkende for et fenomen og en rekke praksiser som svarer til definisjonen vi har hatt som utgangspunkt i denne artikkelen: «intentionally limited, organized, cross-cultural mission efforts for a pre-determined length of time without participants making a residency-based commitment for more than two years.»

De praksiser som svarer til denne definisjonen og slik kan knyttes til KTM som fenomen, er dermed et relativt bredt spekter av praksiser, der noen er delvis overlappende og andre svært forskjellige. Den største gruppen korttidsmisjonærer fra Norge reiser i forbindelse med en bibelskole. Dette gjelder Disippeltreningsskolen i UIO-regi, TeFT-skole i NLM-regi og elever fra Normisjons bibelskoler. En annen kategori

KTM fra Norge er volontørene. Noen av disse reiser i forbindelse med en bibelskole, mens andre reiser direkte ut for å bistå langtidsmisjonærer. En del av disse omtales fortsatt som ettåringer. Den gruppen som av alle de undersøkte organisasjonene identifiseres som KTM, er fagpersoner som reiser ut på kortere oppdrag. Dette kan være tidligere misjonærer eller personer med en spesialkompetanse (økonomi, ingeniør, etc.) som er særlig etterspurt. Også her kan det være en viss overlapp med volontører. Den gruppen som organisasjonene er mest tilbakeholdne med å kalle KTM, er inspirasjonsreiser. Men også innenfor denne gruppen er det vesentlige forskjeller. I lys av dette og på bakgrunn av det innledende spørsmålet om hvordan utvalgte organisasjoner forstår KTM, vil vi argumentere for at korttidsmisjon er et mangfoldig fenomen med delvis overlappende praksiser.

Opplevelse, dannelselse og misjonspraksis

For å forstå korttidsmisjon fra Norge er det også relevant å se etter praksisenes hensikt, ettersom plasseringen KTM har i organisasjonenes helhetlige arbeid sier noe om hva man tenker at KTM faktisk er og gjør. De ulike organisasjonene presenterer hensikten med å legge til rette for korttidsmisjon på ulike måter. Videre har hver organisasjon ulike forventninger til de enkelte tiltakene avhengig av reisesenes lengde, deltakere og innhold. Vi ser at reisene ofte planlegges både med ønske om å dekke konkrete oppgaver og å oppnå andre resultater på lengre sikt, enten for deltakerne i eller mottakerne av KTM. Ønskene defineres blant annet som rekruttering, støttefunksjoner for langtidssendinger, spesialistoppdrag, inspirasjon og påvirkning på deltakernes liv, kontakt med misjonsarbeid, og forefallende oppgaver som det er behov for i arbeidet. Dette vil vi oppsummere i tre hovedbegreper: *opplevelse, dannelselse og misjonspraksis*. Som vi skal se, belyser begrepene hensikten med reisene både på kort og på lang sikt og for deltakernes og arrangørens behov. De tre hensiktene vil alle inngå i korttidsmisjonsreiser, men på ulik måte og i ulik grad, avhengig av elementer som turens lengde, språkkunnskap, arbeidsoppgaver, deltakernes bakgrunn, forberedelser og oppfølging i ettertid.

Opplevelse er et element i alle KTM-reiser. I flere tilfeller er dette uttalt eksplisitt uttalt i markedsføring og i forberedelsene og programmet for turen. Opplevelsene deltakerne kan forvente, er av ulik art: å observere misjonsarbeid, å bli kjent med nye mennesker i en ny kultur og å delta i typiske turistaktiviteter i besøkslandet. I andre tilfeller vektlegges ikke opplevelsen i presentasjonen av reisen. Likevel vil de fleste reiser være en spesiell opplevelse for deltakeren fordi man opplever et nytt land, blir kjent med nye mennesker (både lokalt og blant dem man reiser sammen med) eller deltar i nye aktiviteter. Et mulig unntak er reisene der tidligere misjonærer besøker områder der de har arbeidet før. Her vil det kulturelle være kjent, gjerne også de menneskene man møter. Samtidig kan det hende at den som reiser, er motivert av å bygge videre på gamle vennskap, se fruktene av arbeidet og å delta i kristent fellesskap – noe som kan ses som opplevelser, selv om det ikke er fremmed eller eksotisk.

En viktig del av opplevelsen er å komme *nærmere* misjonsarbeidet. Vi har sett at både NLM og Normisjon i markedsføringen lover at deltakerne skal få oppleve misjon «på nært hold». Begrepet impliserer at misjonsarbeid er noe man ønsker å nærme seg, men at man ikke helt og fullt vil bli en del av det. Dette antyder en forståelse av KTM som en opplevelse som innebærer informasjon, observasjon og mulig engasjement. KTM er en forholdsvis ny form for misjonsformidling, men behovet for nærhet til arbeidet blant dem som sender og støtter, er ikke noe nytt. Misjonærbrev og etter hvert bilder, filmer og besøk fra misjonsfeltene har alltid fulgt norsk misjonsinnsats. Form og hyppighet har blitt utviklet i takt med den teknologiske utviklingen og mottakernes forventninger. Kontakten mellom misjonærene og hjemmepublikumet har inneholdt informasjon om arbeidet og gitt innblikk i misjonærenes hverdag og har vært avgjørende for å skaffe støtte, forbønn og nye medarbeidere.

Korttidsmisjon kan ses i sammenheng med denne utviklingen. De som reiser, ønsker

nærhet i form av deltakelse og førstehåndsobservasjon. Gjennom KTM får de en unik opplevelse, der det skapes relasjoner og konkrete erfaringer og kunnskapen ikke bare formidles gjennom sekundære fortellinger om andres opplevelser. Videre får de ta del i tiltak og prosjekter de selv støtter. De får se at deres gaver har betydning. Dette bidrar til å forankre arbeidet i enkeltpersoner og i menigheter. På samme tid som deltakeren føres nærmere arbeidet, får også organisasjonen en *nærmere*-effekt: arbeidet i Norge og i utlandet føres sammen.

Ros Johnson har i en artikkel om misjon og lokalmenigheten fremhevet hvordan trekk fra postmodernismen påvirker misjonsengasjementet. Hun peker blant annet på vektleggingen av personlige relasjoner, ønsket om direkte involvering, individuell tilnærming til hva slags prosjekter man ønsker å støtte og fokus på virkelighet fremfor sannhet, noe som innebærer en preferanse for diakonale fremfor evangeliserende prosjekter.²¹ Ifølge Johnson innebærer dette endrede forutsetninger for de tradisjonelle misjonsorganisasjonene, som i større grad må se seg selv som tilretteleggere og konsulenter.²² Organisasjonenes satsning på KTM kan ses som en konsekvens av en slik endring i engasjementet for misjon. Her berøres mange viktige spørsmål om deltakernes motivasjon og erfaringer som bør utforskes videre.

Dannelse er «forming av menneskets personlighet, oppførsel og moralsk holdning gjennom oppdragelse, miljø og utdanning».²³ I KTM-sammenheng vil dette si at dannelsen er de prosessene som settes i gang i forbindelse med reisen, og som bidrar til å utvikle deltakeren på ulike måter. Dette kan blant annet være undervisning, inspirasjon, utvikling av eierskapsfølelse, perspektiv og refleksjon. Dannelsen kan få konsekvenser både for den enkelte deltaker, som kan reise hjem som et forandret menneske, og for organisasjonen, som kan dra nytte av deltakerne i fremtiden.

Dannelsen er ofte en ønsket effekt av korttidsmisjonstilbudet. Dette gjelder både for korte og lengre reiser, og særlig reiser der ungdommer er involvert. Organisasjonene ønsker å undervise og påvirke slik at deltakerne knyttes til organisasjonen eller saken, forhåpentligvis med den konsekvens at de kan rekrutteres til å gå inn i konkrete arbeidsoppgaver eller være pålitelige støttespillere.

Utfordringen for organisasjonene er at dannelsen ikke kan tvinges frem. Det er noe som skjer gjennom undervisning, men også gjennom opplevelser, vennskap og refleksjoner underveis. Her er det mange faktorer som spiller inn, blant annet gruppedynamikk, tilfeldige opplevelser og deltakerens åpenhet og modenhet. Hva deltakeren velger å gjøre etter reisen, har man liten innvirkning på. På dette feltet vil trolig sosiale elementer har stor innvirkning. Dersom man har reist som gruppe eller har knyttet sterke bånd til personer under reisen, er det større sannsynlighet for at man lar erfaringen påvirke prioriteringer og videre engasjement. Fran Blomberg har vist at gruppedynamikk og god ledelse under KTM for ungdommer, kan bidra til at deltakeren utvikles i tro og disippelskap.²⁴ Hun viser at slik utvikling og dannelse er avgjørende for at unge kristne skal forbli i kirken. Slik knyttes gruppeopplevelse og refleksjon under KTM sammen med sendemenighetenes ønske om å bevare sine unge medlemmer gjennom overgangen til voksenlivet.

Alle organisasjonene gjennomfører undervisningsopplegg i forbindelse med KTM-tilbudet. Både UIO, NLM og Normisjon tilbyr lengre utenlandsopphold som del av et helhetlig skoleopplegg i Norge (DTS, TeFT skole og Global disippel/World wide walk). Dette inkluderer undervisning i forberedelsesfasen, oppfølging under oppholdet og undervisning/ etterarbeid etter hjemkomst. Her legges det til rette for at deltakerne kan oppleve dannelse på flere måter, ikke minst gjennom den eksplisitte undervisningen som hjelper dem til å forstå det de opplever og er del av. NLM velger ikke å regne dette tilbudet (TeFT-skole) som KTM, de vurderer det først og fremst som et opplæringstilbud for norske ungdommer. UIO ser KTM i større grad som et faktisk bidrag til misjonsarbeidet, der deltakerne får undervisning som en støtte for å få best mulig utbytte av turen både for seg selv og andre.

Misjonspraksis refererer til det utbyttet av KMT-reisene som klartest gjelder organisasjonenes aktuelle behov i arbeidet. Det er de spesifikke oppgavene som KTM-deltakerne tar ansvar for. Disse oppgavene vil i varierende grad være akutte behov. I noen tilfeller dreier det seg om prosjekter som mangler særskilt ekspertise for å kunne realiseres. I andre tilfeller gjelder det arbeidsoppgaver som er tilpasset KTM-deltakerne, men som like fullt er nyttige bidrag for langtidsmisjonærer eller lokale kristne.

Arbeid som i stor grad er avhengig av korttidsmisjonærer, representerer en særlig form for KTM. Her settes korttidsinnsatsen inn i en større ramme. Både arbeidet og deltakerens innsats har et mer langsiktig perspektiv, selv om hver enkelt reise kan være kort. Enkeltpersoner som reiser på mange korttidsopphold, gjerne til samme sted, eller arbeid som baserer seg på at det kommer nye korttidsutsendinger med jevne mellomrom blir en del av denne tendensen. Det er dette Normisjon har kalt langsiktig korttidsmisjon. Her møtes behovet for spesialkompetanse eller nye impulser og behovet for forutsigbarhet og forpliktelse. Et eksempel på dette er Normisjons prosjekt i Kambodsja, som er bygd opp av en jevn strøm av korttidsmisjonærer og strukturert slik at den samlede innsatsen blir til en nyttig helhet. Dette prosjektet er unikt blant de tiltakene vi har studert i denne artikkelen. Andre prosjekter kan ha et svært godt utbytte av KTM, men vil først og fremst bygge opp om langtidsutsendingers tilstedeværelse.

Det finnes lite informasjon om de konkrete konsekvenser og virkninger organisasjonenes KTM-tiltak har for misjonsarbeidet. Deltakernes kompetanse, alder og kulturelle ferdigheter har stor betydning for hva de kan utrette. Oppgavene vil variere fra praktiske oppgaver som å bygge noe eller holde et kurs til å bidra ved å bygge relasjoner eller yte åndelig støtte. Her er det et behov for en mer omfattende kartlegging.

Stratifisert involvering

Forståelsen av KTM i de tre organisasjonene vi har undersøkt, ser ut til å bygge på en forståelse av involvering i misjon som stratifisert. I tilknytning til Aileen Zahl,²⁵ som har undersøkt gudstjenesteinvolvering, og Randal Collins' teori om interaksjonsritual,²⁶ foreslår vi seks nivåer for involvering i misjon. Vi ser for oss involveringen som konsentriske sirkler, der sentrum utgjør virksomhetens kjerne.²⁷ I sentrum for misjonsvirksomheten finner vi (1) langtidsmisjonæren; utenfor finner vi (2) bidragsytere med særlige oppdrag for en kortere tid, (3) deltagere med spontan og kortvarig deltagelse, (4) observatører og besøkende, (5) frivillige medarbeidere i organisasjon (f.eks. gjennom fast givertjeneste), og ytterst finner vi (6) dem som kjenner til arbeidet og bidrar spontant f.eks. gjennom bønn og kollekt. En opplagt svakhet ved denne inndelingen er at den som besøker et misjonsarbeid, kategoriseres som mer involvert enn den som bidrar med fast givertjeneste. Vi er åpne for at nettopp fast givertjeneste bør flyttes nærmere sentrum av virksomheten. KTM er nivå (2), (3), og (4) i den foreslåtte modellen.

Vi har avdekket ulike forventninger til KTM. For det første er det en forventning om at KTM skal være organisasjonsbyggende og gjøre flere direkte involvert i det internasjonale arbeidet. For det andre vurderes KTM ut fra hvor nær kjernen av arbeidet det kan plasseres. For det tredje preges forståelsen av KTM av organisasjonenes noe ulike misjonsforståelse. Vi vil i denne delen belyse disse funnene ved hjelp av den foreslåtte modellen for stratifisert involvering.

KTM ses som en organisasjonsbyggende virksomhet. Man har tydeligvis en klar forventning om sammenheng mellom involvering, utbytte av praksis og videre engasjement i organisasjonen. Det ser ut til å være en forventning om at opplevelsereiser primært styrker relasjonen mellom en menighet og et misjonsfelt, samtidig som de *kan* føre til radikale livsvalg og få stor betydning lokalt. Det er videre en sterk forventning til at misjonspraksis får slike radikale konsekvenser. KTM innebærer at flere blir mer involvert i internasjonal misjon, videre ser det ut til at jo nærmere

virksomhetens kjerne man involveres, jo større er det forventede utbytte i form av videre engasjement i organisasjonen og misjon. I et slikt perspektiv kan KTM forstås som *rekruttering*, da som en forventning om å rekruttere langtidsmisjonærer og misjonsvenner som bidrar økonomisk og med forbønn.

KTM presenteres på en annen måte der det sendes korttidsmisjonærer som ikke dekker et klart behov i eksisterende langsiktig arbeid. I slike tilfeller presenteres og forsvares ressursbruken i tilknytning til informasjon og rekrutteringsarbeid. På denne måten knyttes KTM indirekte til det langsiktige arbeidet. En mulig tolkning av dette er at all verdi av KTM ligger i relasjonen til (1) langtidsmisjon. Det kan videre se ut til at KTM vurderes som viktigere der man har få langtidsmisjonærer. Her oppstår det akutte behov som ikke kan dekkes av langtidsmisjonærer, hvilket betyr at korttidsmisjonærene får en mer sentral rolle. Det er ikke klart om organisasjonene opplever dette som et fullgodt alternativ, eller som en nødløsning de stedene der man sliter med rekrutteringen. I tilknytning til Normisjons arbeid i Kambodsja argumenteres det for at KTM i større grad enn langtidssendinger legger til rette for selvstendigjøring av lokale kristne. Det kan være en lignende tanke som ligger til grunn for NLMs strategi, der KTM ses som en ressurs i utfasing av arbeid. Dersom dette stemmer, kan dette være et tungtveiende argument for økt satsning på KTM i flere organisasjoner i forbindelse med utfasing. Videre er langsiktig korttidstjeneste en praksis som det kan bli interessant å følge med på. Vil det komme en dreining i den totale misjonsinnsatsen i retning av kortere, spesialiserte bidrag, der KTM i større grad blir en fullverdig og selvstendig del av misjonsstrategien? I tilknytning til modellen ser vi at der det mangler aktører i sentrum (dvs. langtidsmisjonærer) blir nødvendigvis neste nivå (2) viktigere. Utfasing er en bevisst bevegelse der innerste felt tas bort, noe som innebærer at andre involveringsnivå får en mer sentral plass i virksomheten.

Til slutt ser vi også at noe ulik forståelse av misjon preger organisasjonenes tilnærming til KTM. Vi ser ulike tilnærminger til om det som sorterer under modellens nivå 1 og 2, kan kalles misjon, eventuelt om hvilke aktiviteter som utgjør den innerste sirkelen. Av materialet ser vi at NLM er mest restriktiv med tanke på hva de rapporterer og regner som KTM. Flere av de praksisene som Normisjon og UIO rapporterer til NORME, holder NLM utenfor og signaliserer på denne måten en eksklusiv forståelse av misjon. UIO presenterer bare to muligheter i tilknytning til misjon, enten er du misjonær eller så er du misjonsmark.²⁸ Organisasjonen har dermed en svært inklusiv misjonsforståelse, hvor KTM i teorien innebærer at utsendingene for en periode avbryter sin misjonærtilværelse i Norge for å være misjonærer i en annen kultur. Normisjon har en lignende tilnærming som UIO, noe som muligens kan forstås på bakgrunn av fusjonen mellom to misjonsorganisasjoner, der den ene hadde Norge og den andre utvalgte land som sine misjonsområder. KTM representerer en flyt (av personell, ideer, økonomi, informasjon) mellom disse områdene, ved at de som vanligvis har sin oppgave i Norge, for en kortere periode blir en del av det internasjonale misjonsarbeidet. KTM blir da en eksplisitt realisering av fusjonen mellom ytre misjonsorganisasjonen Santalmisjonen og Indremisjonsselskapet. I lys av modellen ser det ut til å være ulik forståelse av hvilke nivå som skal regnes som misjon. NLM inkluderer bare nivå (1) langtidsmisjonærer, mens Normisjon og UIO også regner involvering på nivå (2) med i sitt misjonsbegrep.

Avslutning

Med utgangspunkt i dokumenter og markedsføringsmaterieell fra tre misjonsorganisasjoner er korttidsmisjon fra Norge beskrevet som ett fenomen og flere ulike praksiser. Disse praksisene er delvis overlappende, men også svært ulike. I den ene enden av spekteret finner vi fagpersoner og volontører som bidrar i støttefunksjoner, mens den største gruppen korttidsmisjonærer reiser i forbindelse med et opphold ved en bibelskole. I den andre enden av spekteret finner vi misjonsreiser med innslag av misjonspraksis. I tilknytning til disse praksisene har vi identifisert tre hensikter:

opplevelse, dannelse, og misjonspraksis. Vi har også sett hvordan modellen for stratifisert involvering kan kaste lys over plasseringen KTM har i organisasjonenes helhetlige arbeid. Spørsmålet om verdien eller utbyttet av korttidsmisjon viser at fenomenet er komplekst, på grunn av ulike praksiser, hensikter og forventninger. Videre bidrar en noe ulik forståelse av misjonsbegrepet til fenomenets kompleksitet.

Noter

1. www.norme.no, åpnet 12. desember 2017.
2. Enoch Wan & Geoffrey Hartt, «Complementary Aspects of Short-Term Missions and Long-Term Missions: Case Studies for a Win-Win Situation», i *Effective Engagement in Short-Term Missions: Doing it Right!*, red. Robert J. Priest (Pasadena, CA: William Carey Library, 2008), 65.
3. www.ywam.org/about-us/values/, åpnet 12. desember 2017.
4. www.nlm.no/nlm/ressurser/dokumenter/grunnregler-og-strategidokumenter, besøkt 8. desember, 2017.
5. «NLMs grunnregler - vedtatt 2015», åpnet 11. desember 2017, www.nlm.no/content/download/48132/445903/file/NLMs%20grunnregler%20-%20vedtatt%202015.pdf.
6. «NLMs Misjonsstrategi mot år 2020», åpnet 11. desember 2017, www.nlm.no/content/download/5819/48999/file/NLMs%20Misjonsstrategi%20mot%20%C3%A5r%202020.pdf.
7. «Strategi for NLM Norge 2012-2020», åpnet 11. desember 2017, www.nlm.no/content/download/16285/141162/file/Strategi%20for%20NLM%20Norge%202012%20AD2020.pdf.
8. «Strategidokument for NLM Ung 2013-2018», åpnet 11. desember 2017, www.nlm.no/content/download/33641/311277/file/Strategidokument%20for%20NLM%20Ung%202013-2018.pdf.
9. «NLM 2020 Handlingsplan 2010-2013 til misjonsstrategien», åpnet 11. desember 2017, www.nlm.no/nlm/ressurser/dokumenter/grunnregler-og-strategidokumenter/nlm-2020-handlingsplan-2010-2013-til-misjonsstrategien.
10. «NLM 2020 Handlingsplan 2013-2016 til misjonsstrategien», åpnet 11. desember 2017, www.nlm.no/content/download/32564/303822/file/NLM%202020%20Handlingsplan%202013-2016%20til%20misjonsstrategien.pdf.
11. «NLM 2020 Handlingsplan 2016-2019 til misjonsstrategien», åpnet 11. desember 2017, www.nlm.no/content/download/57035/563235/file/NLM%202020%20Handlingsplan%202016-19%20til%20misjonsstrategien.pdf.
12. NLM Ung ble skilt ut som egen organisasjon i 2012.
13. Normisjon, «Håp forandrer alt Prosjektkatalogen 2017-2018» 2017, 83.
14. www.acta.as/om-acta/konseptene/gruppereiser; åpnet 11. desember 2017.
15. www.gus.no, åpnet 11. desember, 2017.
16. bibelskolen.no/linje/world-wide-walk/, åpnet 11. desember 2017.
17. www.normisjon.no/internasjonalt/kambodsja, åpnet 15. november 2017.
18. www.normisjon.no/post/32754/-vi-ma-unnga-avhengighet, åpnet 13. oktober 2017.
19. Terje Høyland, «Kambodsja: Ny misjon tar form», i *Misjon i bevegelse*, red. Knud Jørgensen mfl. (Oslo: Lunde Forlag, 2017), 282-97.
20. imiinternasional.com/2014/06/08/4-veier-til-ny-misjon-hva-om-grensa-stenger-om-5-ar-del4/, åpnet 30. november 2017.
21. Ros Johnson, «Cutting out the middleman: mission and the local church in a globalised postmodern world», i *One World or Many*, red. Richard Tiplady (Pasadena, CA: William Carey Library, 2003), 244.
22. Johnson, 249.
23. snl.no/dannelse, åpnet 12. desember 2017.
24. Fran Blomberg, «From Whatever to Wherever: Enhancing Faith Formation in Young Adults Through Short-Term Missions», i *Effective Engagement in Short-Term Missions: Doing it Right!*, red. Robert J. Priest (Pasadena, CA: William Carey Library, 2008).
25. Aileen Zahl, «Familiegudstjeneste – eller barnegudstjeneste: gudstjenesten som intergenerasjonell arena». (Masteravhandling, Det teologiske menighetsfakultet, 2013), 43.
26. Randall Collins, *Interaction Ritual Chains* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 2004).
27. En parallell til denne tilnærmingen finnes muligens i Starks og Bainbridges fremstilling av involvering i kultur. Rodney Stark & William Sims Bainbridge, *The Future of Religion*. (Berkeley, CA: University of California Press, 1985), 26.
28. www.grimerud.no/, åpnet 11. desember 2017.

